

ENTEĞRE RAPORLAMA(ER): LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Taner Budeyri^{1*}, Adnan Kısa²

¹Doctoral Student, Zirve University, Turkey, tanerbudeyri@yahoo.com

² Prof.Dr., Zirve University, Turkey, adnan.kisa@zirve.edu.tr

*Sorumlu Yazar

Abstract

INTEGRATED REPORTING (IR): LITERATURE RESEARCH

Today's world, only the reporting of the financial information by the companies is not enough by itself. The presentation of the attitudes of economic, social and environmental issues along with the financial information is called integrated reporting. The standards of how to organize the integrated reports is set by Integrated Reporting Council-IIRC. According to the council, an integrated report is a concise communication about how an organization's strategy, governance, performance and prospects, in the context of its external environment, lead to the creation of value over the short, medium and long term (IIRC, 2013, s:7).

In some aspects, we can analyze the Integrating Reporting, such as; the emergence and development of integrated Reporting, how various sectors look at Integrated Reporting (from the stakeholders' eyes, from the companies' eyes), how Integrated Reporting is seen by different disciplines (from the aspect of law discipline, from the aspect of cultural issues, from the aspect of accounting discipline, from the aspect of management practices), determinatives of Integrated Reporting and finally critics to the Integrated Reporting and IIRC.

As a result of this work, integrated Reporting is a new concept; however it can be evaluated by the other previous concepts. Some companies were publishing some social responsibility and sustainability reports along with the financial reports. Publishing these two non-financial reports with the financial report which is called integrated Reporting is being important for both academic environment and the market. This report is serving not only to the companies and their shareholders, but to the all sides of the public and ensure the transparency and reliability of the companies.

Keywords: Integrated Reporting, Corporate Social Responsibility, Sustainability Reporting

Özet

Günümüz dünyasında şirketlerin sadece finansal verileri yansıtan tabloları artık yeterli olmamaktadır. Finansal tablolara beraber şirketlerin ekonomik, sosyal ve çevreyle ilgili konulardaki tutumlarını açıklayan raporlarını da sunmalarına entegre raporlama deniliyor. Entegre raporlamanın ne şekilde hazırlanacağıyla ilgili standartlar Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (The International Integrated Reporting Council-

IIRC) tarafından düzenlenmektedir. Konseyin yaptığı tanımlamaya göre entegre rapor; bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirilmesidir. (IIRC, 2013, s:7)

Entegre raporlamayı bazı açılardan inceleyebiliriz. Bunlar, entegre raporlamanın doğuşu ve gelişimi, değişik kesimlerin entegre raporlamaya bakışı (yatırımcıların, şirketlerin), değişik açılardan entegre raporlamaya bakış (hukuksal, kültürel, muhasebesel, yönetim uygulamaları açısından), entegre raporlamanın belirleyici faktörleri ve son olarak da entegre raporlamaya ve IIRC'ye getirilen eleştiriler.

Bu çalışmanın sonucunda entegre raporlamanın yeni bir konsept olduğu ancak önceki benzer konseptlerle beraber değerlendirilebileceğini kanısı oluştu. Önceden de bazı firmalar, finansal raporlarıyla beraber sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk raporlarını da yayınlıyorlardı. Tüm bu raporların beraberce yayınlanması anlamına gelen entegre raporlama hem piyasa hem de akademik camia için önemli olmaya başladı. Bu raporlar sadece şirketlere ve ortaklarına hitap etmiyor aynı zamanda toplumun tüm kesimlerine de hitap ediyor ve söz konusu şirketin şeffaflığı ve güvenilirliğini güçlendiriyor.

Anahtar kelimeler: Entegre Raporlama, Kurumsal sosyal sorumluluk, Sürdürülebilir raporlama

1. GİRİŞ

Şirketler gerek yatırımcılarının güvenini kazanmak, gerekse yeni yatırımcılar çekmek için ve de iş yaptıkları çevre ve topluma olması gereken saygıları nedeniyle finansal olmayan bilgilerini de halka sunmak zorundadır. Söz konusu bu bilgiler doğru, şeffaf ve kullanıcılarının anlayabileceği şekilde sunulmalıdır.

Bu çalışmada entegre raporlamanın nasıl ortaya çıktığı ve geliştiği, değişik kesimlerin entegre raporlamaya bakışı, değişik disiplinlerin entegre raporlamaya yaklaşımı, entegre raporların belirleyici faktörleri ve entegre raporlama hakkında yapılan kritikler irdelenmiştir.

2. ENTEGRE RAPORLAMAMIN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Finansal kayıtların tutulmaya başlanması zirai ticaret faaliyetlerinin kaydedilmesiyle başlamıştır. Ancak bu muhasebe kayıtlarının yayınlanmasının bir yasal mecburiyet haline gelmesi 1930'larda ABD'de olmuştur. ABD'de yaşanan Büyük Buhan'dan sonra yatırımcıların şirketlere ve de haliyle borsaya olan güvenleri çok kötü etkilenmişti. Bunun için bir çözüm arayışına giren hükümet, ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları'nı (USGAAP) yayınlamış ve ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'nu (SEC) kurmak suretiyle borsaya kote şirketlerin finansal verilerini yayınlamasını mecbur kılmıştır. Tabii bu yapıların yatırımcı güvenini olumlu etkilediğini gören bazı diğer devletler de benzer kanun ve standartlar çıkartmak suretiyle finansal raporların yaygınlaşmasını sağlamışlardır. Ancak bu sefer de ülkeler arasındaki raporlama standartlarındaki farklılıklardan dolayı özellikle yatırımcılar açısından zorluklar oluyordu. Hem uluslararası ticaret ve yatırımların artması hem de yatırımcıların daha doğru karşılaştırma yapabilmeleri amacıyla 1973 senesinde Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından "Uluslararası Muhasebe Standartları" (International Accounting Standards – IAS) oluşturulmuştur. Bu standartlar da 2001 senesinde güncel haline getirilerek çoğu ülkede ortak raporlama dili olarak kabul gören "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standards – IFRS)" adını almıştır.

Entegre raporlama incelendiğinde kurumsal raporlama anlamında üç evreden bahsedilebilir. (1) finansal olmayan raporlama girişimleri; (2) sürdürülebilirlik dönemi; (3) entegre raporlama devrimi. Bu nedenle, 2001-2006 arası hem ulusal alanda hem uluslararası arenada finansal olmayan raporlamayla ilgili birçok düzenleme yapılmıştır. Bunların sonucunda da şirketler 2007'de sürdürülebilirlik raporları yayınlamaya başladılar ve bir yıl sonra da sürdürülebilirlik/sosyal sorumluluk raporları çoğalmaya başladı. İlk entegre raporlar, 2010'da dünyadaki bazı olayların ekstra finansal raporlara bakış açısını değiştirmesiyle yayınlanmaya başladı. 2011'de IIRC entegre raporların ilk uygulama taslağını yayınladı. Bu taslakta entegre raporların içerik maddeleri ve ilkeleri yer almaktaydı. 2010-2012 yılları arasında akademisyenler, entegre raporlama konusunda teorik ve deneysel çalışmalar yaptılar (Ioana, Adriana, s:1224). Entegre raporlama halen Güney Afrika Cumhuriyeti'nde hukuki bir zorunlulukken, Avustralya'da gönüllü olarak yapılıyor.

Gerek teknolojik gelişmeler, gerekse çevresel konulara yaklaşımda ve sosyal duyarlılıklardaki ilerlemeler nedeniyle yalnızca finansal raporların bir şirketin mevcut durumunu ve gelecekteki pozisyonu hakkında bilgi vermek konularında eksik kalmaktadır. Ayrıca dünyanın bilgi toplumuna doğru hızlı ilerleyişi, şirketlerin

sadece fiziki emek ve ekipman envanteri dışında isim hakkı, know-how, insan sermayesi gibi maddi olmayan varlıklarını daha da ön plana çıkartmıştır. Söz konusu bu maddi olmayan varlıkların finansal tablolar yardımıyla izahı ve sunumu güçtür.

Yalnızca finansal tabloların şirketlerle ilgili yeterli bilgiyi verememesinin bir sebebi de bu tablolarda sadece geçmiş dönem bilgilerinin yer almasıdır. Ayrıca globalleşen ticari faaliyetler tüm şirketleri eskiye oranla daha fazla etkilemektedir. Dünyanın bir ucundaki bir ülkede yaşanan kriz, kısa sürede tüm dünya ülkelerinde hissedilebiliyor. Bu nedenle şirketlerin bu tarz potansiyel risklere karşı nasıl bir strateji oluşturduğu da finansal gelecekleriyle yakından ilişkilidir. Sadece bu tarz tehditlere karşı değil, potansiyel fırsatların araştırılması ve bu fırsatların ortaya çıkması durumunda neler yapılacağıyla ilgili stratejiler de şirketlerin finansal sürdürülebilirliği adına önemli rol oynamaktadır. Artık yatırımcılar finansal bilgiler yanında sosyal, çevresel ve yönetsel açılarından da şirketin karar, uygulama ve stratejileri hakkında bilgi sahibi olmayı talep ediyorlar.

Günümüzde artık şirketlerin finansal olmayan bilgileri yalnızca o şirketin yatırımcı veya potansiyel yatırımcılarını ilgilendirmiyor, toplumun diğer tüm kesimlerini de ilgilendiriyor. Çünkü şirketlerin sürdürülebilirliği yanında topyekün sürdürülebilir kalkınma da çok önemli. Sürdürülebilir kalkınma da esasen, şu anda yaşayan insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılayarak kalkınırken bir yandan da bundan sonra gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli olan şeyleri onlara miras bırakabilmektir. Şirketler açısından sürdürülebilirliğin üç önemli mesnet noktası vardır. Bunlar sosyal, ekonomik ve çevresel amaçlar ve de bunların birbirleri arasındaki hassas dengedir. Bu bağlamda bazı şirketler 1990'larla beraber sürdürülebilirlik raporlarını yayınlamaya başladılar. Önceleri daha çok üretim için tüketilen kaynaklar, kirletilen doğal kaynakların miktarı gibi çevresel veriler öne çıkarken daha sonraları ise istihdam edilenlerin hakları ve sosyal sorumluluk gibi konuları da içeren sürdürülebilirlik raporları yayınlanmaya başladı.

Teoride ve uygulama da çevre muhasebesi, sosyal sorumluluk muhasebesi, kurumsal yönetim ve stratejik yönetim kapsamında sürdürülebilir amaçlı raporlar yapılmıştır. Bu uygulama farklılıkları sonucunda, çevre muhasebesi, sosyal sorumluluk muhasebesi, kurumsal yönetim ve stratejik yönetim ile sürdürülebilir raporlamayı kapsamak amacıyla Tümüleşik (Entegre) Raporlama kavramı ortaya çıkmaktadır (Yanık, Türker, 2012, s:302).

3. DEĞİŞİK KESİMLERİN ENTEGRE RAPORLAMAYA BAKIŞI

Entegre raporlama toplumun her kesimini ilgilendirebilecek bilgiler sunmasına rağmen öncelikle raporları yayınlayan şirketin paydaşlarını, potansiyel yatırımcıları ve şirketin kendisini yakından ilgilendirmektedir.

3.1. Yatırımcıların Entegre Raporlamaya Bakışı

Yatırımcılar artık eskisi gibi yatırım yapacakları şirketin sadece finansal verilerine odaklanmıyorlar. Tabii ki hala şirketin ne kadar kazandığı ve kazandırdığıyla ilgileniyorlar ancak bu paraların nasıl kazanıldığını ve uğruna nelerin feda edildiğini de öğrenmek istiyorlar. Bu da şirketleri bazı konularda değişiklikler yapmaya mecbur bırakıyor.

Global kurumsal raporlama uygulamaları gerek paydaşların talepleri doğrultusunda, gerekse doğal kaynakların kısıtlılığından dolayı radikal değişikliklere uğruyor. Şirketler, hisse senedi sahiplerine, finansal bilgileri tüm çıplaklığıyla açıklamak zorunda bırakılıyorlar (Rensburg, Botha, 2013, s:144).

IIRC'nin yayınladığı Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'nin 1.7. maddesinde "Bir entegre raporun asıl amacı finansal sermaye sağlayan taraflara bir kuruluşun zaman içinde nasıl değer yaratacağını açıklamaktır" demektedir. Ancak bu finansal sermaye sağlayanların entegre raporlara olan ilgilerinin; hisse senedi sahiplerinin, çalışanların, müşterilerin, tedarikçilerin, iş ortaklarının, yerel toplumun, kanun koyucuların ve uygulayıcılarının ilgilerinden daha önemli olduğunu söylemiyor. (Soyka, 2013, s:12)

3.2. Şirketlerin Entegre Raporlamaya Bakışı

Finansal krizler ve onların global piyasalara dalga dalga yayılmaları sonucunda şirketlerden daha şeffaf raporlama yapmalarına dair talepler artış göstermeye başladı. İstenen bu şeffaflık da ancak şirketlerin finansal tablolarının yanına sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarını da eklemeleriyle oluşan entegre raporlar sayesinde sağlanabilir. Geleneksel raporlamadaki gibi, kurumsal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarının, yıllık finansal rapordan ayrı ayrı yayınlanması yerine entegre raporlar olarak tek kalemde yayınlanması sayesinde bu entegre raporların çevre duyarlılığı, sosyal saygınlık ve daha verimli yönetim sistemi gibi kazanımları olmuştur (Dragu, Tudor, 2013, s:275).

Entegre raporlama yapmaya başlayan şirketler, daha önce paylaşmak istemedikleri veya zaman zaman kısmi olarak paylaştıkları bazı bilgileri de artık kamu oyunun dikkatine sunmaya başlıyorlar. Bu nedenle, şirketler kaynak kullanımları, çalışan hakları, ileriye dönük oluşturdukları stratejileri gibi konularda daha hesap verebilir hale geliyorlar. Tabi ki tüm bunların da özellikle orta ve uzun vadede şirketlerin yararına olacağı söylenebilir.

4. DEĞİŞİK AÇILARDAN ENTEGRE RAPORLAMAYA BAKIŞ

Entegre raporlamayı değişik açılardan ele alarak irdelemek gerekir.

4.1. Hukuksal Açıdan Entegre Raporlama

Şirketler faaliyette oldukları ülkelerin kanunlarına göre hareket etmek durumundadırlar. Ülke kanunları, üretim, satış, dağıtım gibi her türlü alanı regüle etmektedir. Gerek toplum ihtiyaçlarını göz önüne alarak, gerekse kısıtlı kaynakların verimlilik kullanımına verilen önemin her geçen gün artmasıyla entegre raporlama yavaş yavaş kanun yapıcılarının da gündemine girmeye başlıyor. Örneğin Güney Afrika Cumhuriyeti'nde borsaya kote şirketlerin entegre raporlama yapmaları bir zorunluluk. Eğer entegre raporlama yapmayan bir şirket varsa bunu nedenleriyle birlikte açıklamak zorunda. Yatırımcı Sorumlulukları Araştırma Enstitüsü'nün ve Sürdürülebilir Yatırımlar Enstitüsü'nün Nisan 2013'te yayınladığı bir rapora göre S&P 500'de yer alan her şirket, sürdürülebilirlikle ilgili en az bir açıklama yapıyor ancak bu grupta yer alan yalnızca yedi şirket entegre raporlama yayınlıyor.

Frias-Aceituno vd. bu konuda yaptıkları çalışmanın sonunda şöyle bir çıkartımda bulunuyorlar: Sonuçlar gösteriyor ki hisse senedi paydaşları koruyan bir hukuk sistemine sahip ve hukuku uygulayıcı sistemleri kuvvetli olan ülkelerdeki şirketler entegre raporlar yayınlamaya Anglo-Saxon ülkelerindeki şirketlere göre daha yatkın (Frias-Acetuno, Rodrigues-Ariza, Garcia-Sanchez, 2012, s:52).

4.2. Kültürel Açıdan Entegre Raporlama

İçinde bulunulan kültür, bireylerin ve toplumların günlük hayatını etkilediği gibi şirketleri ve iş yaşamını da yakından etkilediği yadsınamaz bir gerçektir. Nasıl ki insanlar bazı konularda kendilerine tam anlamıyla uymasa da toplumun ortak yargılarına göre hareket etmektedir, şirketler de yer aldığı ülke veya lokal interlanddaki kültürel özellikleri ve hassasiyetleri de göz önünde bulunduran bir iş yapma şekline sahip olmalıdır. Garcia-Sanchez vd. tarafından yapılan bir çalışmanın sonuçlarında şunlar belirtilmiş: Kolektivist ülkelerde hatta feminist ülkelerdeki şirketler entegre bilgiler sunmaya daha yatkınlar ki bu da değişik paydaşların karar almadaki işlerini kolaylaştırıyor. Çünkü sözkonusu bu toplumlar bireysel menfaatler peşinde koşmaktansa yaşam kalitelerini yükseltme kaygısı taşıyorlar. Toplumdaki bu davranış özellikleri de şirket yöneticilerinin yatırımcılarının ekonomik taleplerinden daha çok sosyal ve çevresel konulara önem vermelerini gerektiriyor. Buna göre de sözkonusu yöneticiler de sürdürülebilirlik ve adil yönetim konularında daha dikkatli olacak ve daha iyi bilgiler sağlayacaktır. (Garcia-Sanchez, Rodriguez-Ariza, FriasAceituno, 2012, s:836)

4.3. Muhasebesel Açıdan Entegre Raporlama

Finansal verilerin yanında finansal olmayan bazı raporların da beraber olarak yer aldığı entegre raporların hazırlanması şirketlerde bazı departmanların birlikte çalışmalarını gerektirmektedir. Muhasebe ve finansal servis çalışanları radikal bir değişimden geçiyorlar. Teknolojideki bütünsel gelişmelerle piyasadaki gerçek zamanlı bilgilere olan talebin dengelenmesi finansal servislere yeni bir gözle bakma zorunluluğu getirmiştir. İşle ilgili kararlar, doğru, uygun ve zamanlı bilgi gerektirir. Muhasebenin fonksiyonu ise bilgileri karar verici yöneticilere aktarmaktır. İçerde üretilmiş ve onaylanmış bilgiler yönetsel karar alma sürecinin kalitesini artırırken aynı zamanda içsel muhasebe yeteneklerini de artırmaktadır. Pazarda ve pazar beklentilerindeki bu değişim piyasadaki uygulamacıların akademik şekilde desteklenmelerini gerektirmektedir (Smith, 2014, s:62).

Esasen, entegre rapora, muhasebe müfredatı açısından bu raporları hazırlamak için eğitim alacak adayların o şirketin işleriyle ilgili daha bütünsel bilgileri olmasını gerektiriyor (Owen, 2013, s:351). Entegre raporlar yeni yeni yayınlanmaya başladığı için bazı sorunlar da yok değil. Tecrübe konusunu ele alırsak, rapor okuyucusuyla, raporu hazırlayan ve sunan şirket arasındaki bilgi asimetrisi, rapor okuyucularının bu konuda tecrübe kazanmasıyla azalacaktır. (Comyns, Figge, Hahn, Barkemeyer, 2013 s:239)

4.4. Yönetim Uygulamaları Açısından Entegre Raporlama

Entegre raporlamayı yalnızca bir şirketin faaliyetlerinin sonuçlarını raporlaması gibi düşünmemek lazım. Entegre raporlar, A'dan Z'ye şirketin iş yapma şekline etki eden bir faktördür. Etik, sosyal, çevresel ve ekonomik bilgilerden yararlanmadan şirketler sürdürülebilirlik performansları artırmaları zordur (Adams, Frost, 2008, s:290).

Entegre düşünme aynı zamanda kısa dönemli iş gerekleriyle, değer yaratma arasında optimum bir denge bulmayı gerektirir (Churet, Sam, Eccles, 2013, s:56).

5. ENTEGRE RAPORLAMANIN BELİRLEYİCİ FAKTÖRLERİ

Bu konuda bir literatür taraması yapıldığında entegre raporlar yayınlama tercihleri iki ana faktör etrafında toplanıyor. Bunlar, ülkeye özgü faktörler ve şirkete özgü faktörlerdir (Durak, 2013, s:68).

Politik maliyet teorisine göre şirketler yüksek getiri elde ettiklerinde bunları açıklamak için daha çok gönüllü raporlar sunuyorlar (Frias-Aceituno, Rodriguez-Ariza, Garcia-Sanchez, 2012, s:59).

Sosyal ve çevresel baskılara maruz kalan sektörlerdeki şirketler, sadece paydaşlarının baskılarına maruz kalan sektörlerdeki şirketlere göre sürdürülebilirlik raporları yayınlamaya daha yatkınlar oluyorlar. (Hahn, Kühnen, 2012, s:13)

Jensen ve Berg tarafından yapılan bir çalışma sonuçlarına göre işçi haklarını koruyan kanunların zayıf olduğu ülkelerdeki şirketler entegre raporlar yayınlama konusunda, sürdürülebilir raporlama yapan şirketlerden sayı olarak daha fazlalar (Jensen, Berg, 2011, s:309).

6. ENTEGRE RAPORLAMA VE IIRC'YE GETİRİLEN ELEŞTİRİLER

Dünyada 2010 yılında temellerinin atılmaya başlandığı kabul edilen entegre raporlamaya ilgili çalışmalar gerek akademik düzeyde, gerekse piyasa uygulamalarında hızla artmaktadır. Tabi ki entegre raporlamayı savunanlar yanında eleştirenler de vardır.

John Flower'a göre IIRC'nin 2013'de yayınlanan çerçevesinde IIRC'nin sürdürülebilirlik muhasebesini bıraktığı ve bu sonuca şu iki düşünceyle ulaştı. Birincisi, IIRC'nin değer anlayışı "müşteriler için değer"den bahsediyor, "toplum için değer"den değil. Ve diğeri de şirketlerin dışarıya verdikleri zararları rapor etmelerinden dolayı sorumluluk almak zorunda kalmamalarıydı. Ayrıca IIRC'nin önerilerinin kurumsal raporlama uygulamaları üzerine etkisi çok azdı çünkü yaptırım gücü yoktu (Flower, 2014, s:1). Ancak Carol A.Adams da Flower'ın bu konudaki bazı eleştirilerinde haklı olmadığını savunmuştur. Adams'a göre yüzün üzerinde şirket IIRC'nin pilot programında yer almak için para ödemiş ve diğer bir çok şirket de entegre raporlamayı benimsiyor ve uluslar arası regülasyonlar da bazı konularda örneğin, strateji, risk ve iş modeli gibi bilgilerin yıllık raporlarında ve işletme ve finansal raporlarında yer vermesini şart koşuyor (Adams, 2014, s:5). Ian Thomson ise Flower'ın bu konudaki eleştirilerinin bir çoğuna katılmıştır. Regüle edilmemiş entegre raporların sistem seviyesindeki sürdürülebilir reformları anlamak çok güçtür. Ancak entegre raporlamanın sürdürülebilir raporlamanın radikal elamanlarını sönmüldürmelerini ve sürdürülebilir olmayan kurumsal uygulamaları, sürdürülebilir uygulamaları gibi göstermelerini anlamak hiç de zor olmayacak (Thomson, 2014, s:4).

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Entegre raporlama kavramı yeni bir kavram olmasına rağmen önceki bazı raporlama kavramlarıyla beraber değerlendirilebilir. Bazı şirketler yayınlamaları gereken mecburi yıllık finansal raporlar dışında bazı dönemlerde sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarını da yayınlıyorlardı. Ancak finansal olmayan bu iki raporun, finansal raporlarla beraber yayınlanması olarak adlandırılan entegre raporlama gerek akademik camiada gerekse piyasada her geçen gün daha da çok önem kazanıyor. Şirketlere ve onların paydaşlarının yanında tüm toplum kesimlerine de hitap edebilen bu raporlar şirketlerin şeffaflığını ve güvenilirliğini de sağlıyor.

Tabi ki yeni gelişmekte olan her olgu gibi entegre raporlama konusunda da bazı belirsizlikler ve boşluklar var. 2013 yılında ana çerçevesi IIRC tarafından çizilmesine rağmen, henüz çok az ülke tarafından bir zorunluluk haline getirilmiş durumda. Ancak gerek yeni yapılacak akademik çalışmaların, gerek ulusal ve uluslar arası kuruluşların ön ayak olması gerekse ülkelerin çıkartacakları kanunlarla entegre raporlama hak ettiği değere ulaşacaktır, diğer bir deyişle şirketler, para kazanmak ve kazandırmaktan başka içinde buldukları toplumlara ve dünyaya karşı daha duyarlı hale gelecekler ve bunları da yayınladıkları entegre raporlarla göstereceklerdir.

KAYNAKÇA

- ADAMS, Carol A., (2014), "The International Integrated Reporting Council: A Call To Action, Critical Perspectives On Accounting, s:1-6
- ADAMS, Carol A., FROST, GEOFFREY, R. Frost, (2008), "Integrating Sustainability Reporting Into Management Practices, Elsevier Science Direct," s:288-302.
- CHURET, Cecile, SAM, Robeco and ECCLES, Robert G., (2014), "Integrated Reporting , Quality of Management, and Financial Performance", Journal Of Applied Corporate Finance, vol:26, No:1, syf:55-65.
- COMYNS, Breeda, FIGGE, Frank, HAHN, Tobias, BARKEMEYER, Ralf, (2012), "Sustainability Reporting: The Role of "Search", "Experience" and "Credence" Information", Elsevier Accounting Forum, s:231-243.
- DURAK, Mustafa Gürol, (2013), "Factors Affecting The Companies' Preferences On Integrated Reporting", International Journal Of Contemporary Economics And Administrative Sciences, vol:3, issue:3-4, s:68-85
- FLOWER, John, (2014), "The International Integrated Reporting Council: A Story Of Failure, Critical Perspective On Accounting, s:1-17
- FRIAS-ACEİTUNO, Jose-Valeriano, RODRIGUEZ-ARIZA, Lazaro, GARCIA-SANCHEZ, Isabel-Maria, (2012), "The Cultural System And Integrated Reporting", Elsevier International Business Review, s:828-838.
- FRIAS-ACEİTUNO, Jose-Valeriano, RODRIGUEZ-ARIZA, Lazaro, GARCIA-SANCHEZ, Isabel-Maria, (2012), "Explanatory Factors Of Integrated Sustainability And Financial Reporting", Business Strategy And The Environment, s:56-72
- FRIAS-ACEİTUNO, Jose-Valeriano, RODRIGUEZ-ARIZA, Lazaro, GARCIA-SANCHEZ, Isabel-Maria, (2012), "Is Integrated Reporting Determined By A Country's Legal System? An Exploratory Study", Elsevier Journal Of Cleaner Production, s:45-55.
- GARCIA-SANCHEZ, Isabel-Maria, RODRIGUEZ-ARIZA, Lazaro, FRIAS-ACEİTUNO, Jose-Valeriano, (2013), "The Cultural System And Integrated Reporting", International Business Review, s:828-838
- HAHN, Rüdiger, KÜHNEN, Michael, (2013), "Determinants Of Sustainability Reporting: A Review Of Results, Trends, Theory, And Opportunities In An Expanding Field Of Research, Journal Of Cleaner Production, s:5-21
- JENSEN, Julia Catharina, BERG, Nicola, (2011), "Determinants Of Traditional Sustainability Reporting Versus Integrated Reporting. An Institutional Approach, Business Strategy and Environment, s:299-316
- IIRC, (2013), "ER Uluslararası Çerçevesi", s:1-35
- IOANA, Dragu, ADRIANA, Tudor-Tiron, "New Corporate Reporting Trends. Analysis On The Evolution Of Integrated Reporting", s:1221-1229.
- IOANA, Dragu, ADRIANA, (2013), Tudor-Tiron, "The Integrated Reporting Initiative From An Institutional Perspective: Emergent Factors", Elsevier Science Direct, s:275- 279
- OWEN, Gareth, (2013), "Integrated Reporting: A Review Of Developments And Their Implications For The Accounting Curriculum", Accounting Education: An International Journal, Vol:22, No:4, s:340-356
- RENSBURG, Ronel, BOTHA, Elsamari, (2013), "Is Integrated Reporting The Silver Bullet Of Financial Communication? A Stakeholder Perspective From South Africa", Elsevier Public Relations Review, s:144-152.
- SMITH, Sean Stein, (2014), "Integrated Reporting, Corporate Governance, And The Future of Accounting Function", International Journal Of Business Science, Vol:5, No:10, s:58-63.
- SOYKA, Peter A., (2013), "The International Integrated Reporting Council (IIRC) Integrated Framework: Toward Better Sustainability Reporting And (Way) Beyond, Environmental Quality Management, s:1-14

THOMSON, Ian, (2014), "But Does Sustainability Need Capitalism Or An Integrated Report A Commentary On The International Integrated Reporting Council: A Story Of Failure By Flower, J.", *Critical Perspectives On Accounting*, s:1-5

YANIK, Serhat, (2012), "Sürdürülebilir Sosyal Sorumluluk Raporlamasındaki Gelişmeler (Tümleşik Raporlama)", *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi*, No: 47, s:291-308.